Candlelight Zagreb
Jedinstvena iskustva, snažne svjetla i čarolija glazbe. Ožujske Candlelight
Candlelight Otvori

CRKVENE BAŠTINE · RITAM VREMENA

Priča o obnovi istarskih kaštela kojom se hvali Europska komisija: romatična zdanja danas su mjesta slavlja života

Uz pomoć europskih sredstava, kaštel Morosini-Grimani i Petrapilosa pretvoreni su iz zapuštenih utvrda u Živ prostore kulture, ruzitma i zajedništva, primjere kako se baština može sačuvati kroz korištenje.

PIŠE: ANA MIĆIĆ, 07.09.0000, 10:41

Kaštel Petrapilosa, SOULFEST 2025 FOTO: Fabo.hr/Grada

Ideja o festivalu koji bi se u jesenjem ekvinociju odvio na rubaviniama nedavno obnovljenog kaštela Petrapilosa zadeta je u blizini rudnika rimske Vile Dragonera kod Perasa u ljeto 2025. godine. Organizacija je s nekoliko susjednika pokrenula nalvni umjetnik Falco iz Croata iz Perolja.

SOULFEST, odnosno "festival duše", održan je posljednjeg ljetnog vikenda 2025. godine u kaštelu Petrapilosa koji je tog dana postao mjesto gdje se odvio jedan od recentnih primjera suvremenog i održivog korištenja prostora koji su nekad bila zaboravljene ruševine utvrde.

Kaštelj kao platforma kreativnosti

Festival je okupio sudionike iz cijele regije koji su, prema rječu organizatora, slavili završetak ljeta, rievnatelu sajetla i tarme i snagu zajedništva. Program je tako uključivao nastupe live benda Vrachi/Sharmanika & Polona, DJ set, DJ Juhe, bubnjarsku ceremoniju uz ples vatre, te niz malih umjetničkih instalacija posvećenih elementima prirode: zemlji, vodi, vatri, zraku i eteru koji su bili smješteni u skrivenim kutovima kaštela, na posjetitelju da ih otkrije i istraži. Gastronomijska ponuda je uključivala veganske delicije i bezalkoholna pića, a događaj je dodatno poticao održivost kroz organizmen dijelpeni prijevoz.

Središnji pavel FOTO: Fabo.hr/Grada

Uz ograničen broj ulaznica i atmosferu dubokog poštovanja prema prostoru i prirodi, SOULFEST je postao savršen primjer kako se kulturna baština može održati na način koji je u skladu upravne suvremen, dajetilijiv i potpuno u skladu s vrijednostima održivog turizma, ali i života.

Nekoliko tjedana kasnije pak uglednici pr portal EuroNews objavio opsežnu reportažu realiziranu u partnerstvu s Europskom komisijom, sa ciljem približavanja važnih EU projekata široj javnosti. U fokusu priče su dva srednjovjekovna kaštela u Istri: Morosini-Grimani i Petrapilosa. Kroz europski projekt KUTTERRA obnovljeni su i pretvoreni u mjesta koja sirieme postali središta održivog kulturnog turizma u Istri.

Kroz video prikaz obnove, novih sadržaja i izazova s kojima se suočavaju, reportaža, koju je potpisao Julian Comez, otkriva kako povijesne utvrde mogu ponovno zaživjeti, postati atraktivne destinacije i pritom sluziti lokalnoj zajednici, stvarajući radna mjesta, čuvajući baštinu i poticući razvoj.

Renesansna tvrđava s novim životom

U samom srcu građica Sveticinčenat smješten se kaštel Morosini-Grimani koji je jedan od najočuvanijih renesansnih kaštela u Istri. Sagrađla ga je pulska veliačka obitelj Castropola na mjestu daroavanoga im feuda još u srednjem vijeku, u duhu vremena. Na prijelazu u renesansu tadašnji vlasnici, obitelj Morosini, kaštel obnavljaju u renesansnu utvrdbenu rezidenciju, koja je ostala poprilično dobro očuvana sve do danas. Pomogle su tome sanacija početkom 20. stoljeća, a potom i obnova 1933. godine.

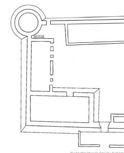

Tlocrt kaštela Morosini-Grimani s rimskom kulom i zatvorenim utvrdom FOTO: Fabo.hr/Grada

U međuvremenu je u 16. stoljeću kaštel pripao obitelji Grimani, koja se zadržala u njemu sve do 19. stoljeća. Otuda današnje ime ovom veličanstvenom kompleksu. Tristoljetnjak gostima kasnije obitelji kaštel prepustila biskupstvu, koji ga prosljeđuju općini.

Nakon što je godinama bio napušten, danas godišnje privlači oko 45.000 posjetitelja i zapošljava dvanaest osoba tijekom sezone. Potpuno obnovljena arhitektura kaštela pruža prostor za brojne aktivnosti, od escape room igara i vjenčanja, do kulanja lokalnih delicija, team building programa, koncerata i srednjovjekovnih večeri. U okolici kaštela redovito se održavaju i sajmovi domaće hrane te tradicionalne igre.

"Kaštel je vedar bio prije nas i mnogima se pobrinuti da ostane i nakon nas", rekao je Matija Ljuba, voditelj kreativnog razvoja kaštela. Dodao je kako se trude to istaknuti svakom posjetitelju, ali su pozvani da se zabave i uživaju, ali pritom poštuju svaki kamenčić. Upravo kaštela dodatno ističe da se svi programi planiraju pažljivo, s naglaskom na održivost.

Kaštel Morosini-Grimani dio je europskog projekta KUTTERRA, koji je imao za cilj revitalizaciju istarskih utvrda. Ukupna vrijednost projekta bila je oko 3 milijuna eura, od čega je 85% sufinanciranо sredstvima Kohezijske politike Europske unije. Nositelj projekta bila je Općina Sveticinčenat, a u njemu je sudjelovalo 12 partnera iz Jerneja, privatnog i civilnog sektora.

Osamljeni kaštel s pogledom na budućnost

Drugi kaštel usljedilo u projektu je Petrapilosa koji se nalazi u brežnima kod Buzeta. Ova utvrda iz 10. stoljeća danas nudi drugačije iskustvo, pogotovo za blagom za djecu, festivale poezije, radionice meditacije te koncerte jazza, popa i rocka.

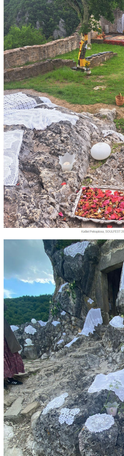

Kaštel Petrapilosa, SOULFEST 2025 FOTO: Fabo.hr/Grada

"Povijesno je izolirianost bila predmet u obrani, ali danas je to izazov. Putna infrastruktura nije pogodna za velike turističke grupe koje dolaze autobusima", objašnjava Matija Nezić, koordinator kulturnih i umjetničkih programa u Petrapilosi.

Unatoč izazovima, Nezić vjeruje da upravo jedinstven položaj Petrapilose daje posebanugodaj i prostor za drugačiji oblik kulturnog turizma. Sudeći po posjećenosti raznih događanja organiziranih ovdje, magičnost strukture i lokacije očigledno nadkledava logističke prepreke.

Očuvanje kroz korištenje

Jedan od ključnih članova projekta bio je i arheolog Josip Višnjić, izvanredni profesor na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, koji je sudjelovao u istraživanju i obnovi Petrapilose.

"Ako obnovljene strukture ne koristimo, brzo će ponovno propasti. A jednom kad se ponovno uruše, teško je osigurati nova sredstva za sanaciju", upozorava Višnjić. Dodaje kako je važno da ljudi počnu cijeniti ono što imaju i da razmišljaju kako tu baštinu očuvati.

Kaštel Petrapilosa, SOULFEST 2025 FOTO: Fabo.hr/Grada

Kaštel Petrapilosa, SOULFEST 2025 FOTO: Fabo.hr/Grada

Kaštel Morosini-Grimani i Petrapilosa danas su više od povijesnih rubevina. Oni su živa središta razvoja, lokalnog identiteta i kulturnog turizma. U vremenu kad se europski projekti sve više usmjeravaju prema zelenim, inkluzivnim i održivim cijevima, ovakvi primjeri pokazuju kako se nasljeđe može uspješno spojiti s potrebama sadašnjice.

Ovaj članak drugi je dio serijala (NE)ISTRAŽENA HRVATSKA: Održivost baštine autorice Ane Mićić koji je objavljen u sklopu projekta Poticanje novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije.